
Хроніка наукового життя

Создан Научный совет по науковедению при МААН

Решение о создании при Международной ассоциации академий наук (МААН) Научного совета по науковедению было принято еще на заседании Совета МААН в Кишиневе 23 сентября 2009 года. Тогда же были определены его основные задачи, направления деятельности, структура, сопредседатели: В.В.Иванов — заместитель главного ученого секретаря Президиума РАН, доктор экономических наук; Б.А.Малицкий — директор Центра исследований научно-технического потенциала и истории науки им. Г.М.Доброва НАН Украины, доктор экономических наук; Е.В.Семенов — директор Российского научно-исследовательского института экономики, политики и права в научно-технической сфере, доктор философских наук. Во исполнение этого решения в академиях наук, входящих в МААН, была проведена подготовительная работа и на заседании Совета МААН 15 октября 2010 года в Москве принято постановление «Об утверждении состава Научного совета по науковедению и Положения о нем».

Научный совет создан в целях содействия развитию сотрудничества ученых, научных коллективов, организаций и учреждений академий наук — членов МААН по исследованию теоретических и прикладных проблем, координации исследовательских программ в области науковедения, методологии и социологии науки, истории науки и техники, планирования и организации совместных работ. Для этого Совет может формировать секции по основным направлениям исследований, создавать временные (целевые) рабочие группы для подготовки экспертных заключений и рекомендаций, организовывать подготовку международных программ исследований, проводить симпозиумы и конференции по проблемам науковедения.

Заседания Совета проводятся по мере необходимости, но не реже двух раз в год, принимаемые решения носят рекомендательный характер. Подготовленные Советом международные программы, проекты законов, экспертные заключения и другие решения Совета могут направляться в государственные органы стран, академии наук которых входят в МААН. Координация работы Совета возлагается на Центр исследований научно-технического потенциала и истории науки им. Г.М.Доброва Национальной академии наук Украины.

Основные направления деятельности Совета содействуют созданию и совместному использованию межакадемических, межведомственных, межгосударственных организаций и информационно-коммуникационных структур и систем, имеющих целью: проведение исследований в сфере реализации научной, научно-технической и инновационной политики; научно-техническое прогнозирование; мониторинг приоритетных направлений научных исследований, технологических разработок и научно-технических инноваций; проведение научной и научно-технической экспертизы разработок; анализ и разработку предложений по повышению научной продуктивности ученых и исследовательских коллективов, признание международного авторитета журналов и научных изданий академий наук и организаций, входящих в МААН; разработка механизмов повышения эффективности научных исследований и разработок; подготовка предложений по созданию единого научного пространства стран, академии наук которых входят в МААН; исследование и мониторинг вопросов интеграции науки и образования, подготовки и мобильности научных кадров.

Четверта міжнародна конференція Європейського товариства історії науки

Діяльність Європейського товариства історії науки, організованого 2003 р. у Парижі, набула ключового значення для розбудови досліджень в галузі історії науки не тільки в Європі, а й у світі. У Барселоні (Іспанія) 18—20 листопада 2010 р. відбу-

лася Четверта конференція Європейського товариства історії науки, яка була організована спільно з Каталонським товариством історії науки і техніки, створеним у 1991 р. на базі організованого більше століття тому Інституту каталонських досліджень.

Тематика щорічної конференції стосувалась розгляду циркуляції науки та технологій як однієї з характерних рис діяльності людини, важливих для усвідомлення ролі науки і техніки у суспільстві. Трансфер знань та технологій не є простою зміною їх географічного місця, він несе з собою епістемологічні та філософські зміни в результаті перетину культурних і політичних кордонів.

Метою конференції стали підтримка презентацій численних історико-наукових досліджень, оцінка перспектив історико-наукової роботи в Європі, стимулювання дискусії з приводу проникнення науки і техніки в інші сфери, зокрема поширення ідей, теорій, методів і практики; предметів, малюнків, ілюстрацій, написів, картин, насіння, рослин, мінералів; текстів, рукописів, друкованих книг, підручників, журналів, листів. Сюди включаються також питання міграції вчених та інженерів у зв'язку з відвідуванням семінарів, читанням лекцій, бізнесом та навіть промисловим шпигунством; відомості щодо інституціоналізації науки та впливу на цей процес місцевих умов.

Кількість учасників у порівнянні з попередньої конференцією (Відень, 2008 р.) зроста майже удвічі та склала 426 осіб з Данії, Іспанії, Франції, Великої Британії, Ірландії, Німеччини, Польщі, Словаччини, Чехії, Словенії, Угорщини, Греції, Нідерландів, Бельгії, Австрії, Італії, Португалії, Норвегії, Фінляндії, Естонії, Литви, Швеції, Швейцарії, Сербії, Туреччини, Румунії, Албанії, Росії, України, Молдови, Сполучених Штатів Америки, Канади, Бразилії, Аргентини, Мексики, Індії, Колумбії, Єгипту, Японії, Тайваню, Сінгапуру, Ірану.

Тематика доповідей охоплювала 52 наукові секції, присвячені передусім загальним та регіональним питанням історії науки, різним аспектам історії фізико-математичних, хіміко-біологічних, медичних та технічних наук. Так, викликали увагу секції «Питання наукової історіографії», «Міжнародне порівняння наукової освіти», «Історія науки в освіті», «Дослідження центральних та периферійних європейських установ», «Подорожі науковців Європи з XVI ст.», «Відображення наукових досягнень на всесвітніх виставках», «Наука та національна ідентичність після 1945 р.», «Відображення досягнень науки і техніки в європейській пресі», «Значення наукового листування», «Наукові інститути у XVIII—XX ст.», «Роль математичних журналів у розвитку науки XIX ст.», «Передача математичної науки через середньовічну культуру», «Сприйняття фізики Декарта в університетах», «Діалектичний зв'язок між фізикою

та математикою у XIX ст.», «Ядерна фізика після 1945 р.», «Атомна енергія у суспільній сфері», «Історія фізики після 1945 р.», «Перетин кордонів» у сучасній фізиці», «Трансфер та трансформація знань у сучасній фізичній науці та технології», «Інтернаціоналізм фізики у 1920—1930 рр.», «Фізика XX ст.», «Астрономічні інструменти із середніх віків до XVII ст.», «Циркуляція математичних текстів, ідей та підходів (1870—1945)», «Порівняльні дослідження періодичної системи», «Ідеї Ч.Дарвіна в контексті урбанізації, 1859—1930», «Прикладна біологія: практичні завдання та фундаментальні дослідження», «Вихід за межі молекулярного підходу у біофізиці», «Джерела з історії географії та астрономії», «Психологія в контексті різних культур», «Перенос ідей у нейронауці», «Медицина у XX ст.», «Науково-технологічна еволюція газової індустрії», «Розвиток науки в Португалії», «Національні особливості скандинавської науки», «Наука у суспільному житті Барселони 1868—1939 рр.», «Циркуляція математичних знань у Британії XVII ст.», «Дослідження Арктики в добу холодної війни».

Слід зазначити, що вперше в історії конференцій Європейського товариства історії науки одну із секцій, а саме «Значення історії та філософії науки і техніки для аналізу феномену наукової школи в суспільстві, заснованому на знаннях», було запропоновано спільно російськими, українськими та німецькими науковцями. Ведучими секції були: доктор філософських наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту філософії РАН В.Г.Горохов; доктор історичних наук, старший науковий співробітник Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М.Доброва НАН України А.С.Литвинко; кандидат фізико-математичних наук, доцент Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» Л.П. Пономаренко, професор Технологічного інституту м. Карлсруе (Німеччина) Г.Бехман.

Учасники конференції заслухали також презентацію виданої у 2010 р. книги А. Калво «Історія телефонії: 1924—1975 рр.» та переглянули науково-популярний фільм «Магія світла».

Плідній роботі конференції сприяла атмосфера міста, історія якого сягає середньовіччя, його потужні традиції наукової, технічної та медичної діяльності. Інститут каталонських досліджень, Національна бібліотека Каталонії, Королівська академія наук та мистецтв Каталонії, Університет Барселони, Медична та Фармакологічна академії, у приміщеннях яких проходили засідання секцій та пленарні доповіді, розташо-

вані у центрі Барселони неподалік від головної вулиці Рамбла. Наукова робота була вдало доповнена культурною програмою. Учасники конфе-

ренції здійснили оглядову екскурсію Барселаною, відвідали музей П.Пікассо, познайомились з архітектурними творіннями А.Гауді.

А.С. Литвинко, д-р іст. наук

«Круглий стіл» «Держава ХХІ століття: ОГАС проти бюрократії»

26 жовтня 2010 року у приміщенні Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України був проведений «круглий стіл» «Держава ХХІ століття: ОГАС проти бюрократії», присвячений пам'яті видатного вітчизняного вченого — академіка В.М. Глушкова.

ОГАС — це російськомовна аббревіатура від «Общегосударственная автоматизированная система учёта и обработки информации», український варіант ЗДАС («Загальнодержавна автоматизована система обліку та обробки інформації») на даний момент малопоширений. Академік В.М. Глушков вважав побудову ОГАС однією з найважливіших справ свого життя і наголошував на стратегічному значенні цієї системи для економіки СРСР.

У засіданні «круглого столу» взяли участь: академік НАНУ, голова Державного комітету з питань науки, інновацій та інформатизації В.П. Семиноженко; академік НАНУ, заступник директора з наукової роботи Інституту кібернетики ім. В.М. Глушкова О.В. Палагін; академік НАНУ, директор Інституту економіки та прогнозування В.М. Геєць; академік НАНУ, директор Інституту світової економіки та міжнародних відносин Ю.М. Пахомов; член-кореспондент НАНУ А.П. Великий, радник директора Інституту кібернетики ім. В.М. Глушкова Б.М. Малиновський; член-кореспондент НАНУ, завідувач відділу Інституту кібернетики ім. В.М. Глушкова О.Л. Перевозчикова; директор Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України А.В. Єрмолаєв; доктор економічних наук, директор Державного НДІ інформатизації та моделювання економіки Держкомзв'язку та інформатизації України та НАН України О.О. Любіч; доктор економічних наук, професор кафедри економічної кібернетики Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка Н.І. Костіна; доктор фізико-математичних наук, завідувач відділу Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій і систем НАН України та Міністерства освіти і науки України В.О. Тарасов; кандидат філософських

наук, проректор з науково-педагогічної роботи Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка В.А. Бугров; кандидат економічних наук, старший науковий співробітник Інституту кібернетики ім. В.М. Глушкова НАНУ Е.П. Карпещ; кандидат філософських наук, вчений секретар НТУУ «КПІ» А.А. Мельниченко; кандидат фізико-математичних наук, старший науковий співробітник Інституту кібернетики, дочка В.М. Глушкова В.В. Глушкова; кандидат політичних наук, завідувач відділу Інституту стратегічних досліджень Д.В. Дубов; кандидат технічних наук, старший науковий співробітник ІПММС НАНУ В.В. Вишневський; помічник президента Академії технологічних наук України О.О. Кряжич та інші, серед яких були представники громадських організацій та студенти вищих навчальних закладів Києва.

Метою «круглого столу» стали вивчення та систематизація світового й вітчизняного досвіду в галузі розробки загальнодержавних автоматизованих систем управління, інформатизації суспільства, моделювання та прогнозування економічних і соціальних процесів та впровадження інформаційних технологій у сфері державного управління.

У вступному слові академік О.В. Палагін привітав усіх присутніх і стисло розповів про сучасні проблеми інформатизації та економіки України, які можна вирішити, втілюючи проект ОГАС Глушкова. У своїй доповіді Б.М. Малиновський окреслив вітчизняний та зарубіжний досвід з розробки та впровадження ЗІАСУ (загальнодержавних інтегрованих автоматизованих систему управління), а також передав учасникам «круглого столу» збірки праць зі своїми спогадами.

Огляду сучасного стану робіт зі створення подібних систем та їх компонентів були присвячені доповіді І.В. Бейко, В.В. Вишневського, О.Л. Перевозчикової та О.О. Любіча. Доповідь І.В. Бейко «Огляд сучасного стану моделювання загальнодержавних процесів управління» викликала зауваження, що досвід ХХ століття в сфері математичного моде-